

Art. 4.

1. Do osiedli mają zastosowanie przepisy, dotyczące miast nie stanowiących powiatów miejskich.

2. Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia wyłączyć stosowanie do osiedli niektórych przepisów, dotyczących miast nie stanowiących powiatów.

Art. 5.

Osiedla tworzy Rada Ministrów, na wniosek uchwalony przez wojewódzką radę narodową. W tym samym trybie następuje zmiana granic osiedli lub ich zniesienie.

Art. 6.

Osiedla robotnicze mogą być tworzone w pobliżu zakładów przemysłowych, w miejscowościach o zwartej zabudowie (typu miejskiego), w których co najmniej dwie trzecie mieszkańców czerpie środki utrzymania ze źródeł poza rolnictwem.

Art. 7.

Osiedla uzdrowiskowe mogą być tworzone w miejscowościach posiadających znaczenie lecznicze, o zabudowie typu miejskiego, jeżeli kuracjusze stanowią co najmniej połowę ogółu ludności przebywającej w sezonie kuracyjnym w tych miejscowościach.

Art. 8.

Osiedla rybackie mogą być tworzone w miejscowościach nadmorskich o zabudowie typu miejskiego, w których co najmniej dwie trzecie mieszkańców czerpie środki utrzymania z prac związanych z rybołówstwem.

Art. 9.

Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Przewodniczący Rady Państwa: A. Zawadzki
Sekretarz Rady Państwa: M. Rybicki

193**USTAWA**

z dnia 25 września 1954 r.

Ordynacja wyborcza do rad narodowych.**Rozdział 1.****Zasady ogólne.****Art. 1.**

1. Wybory są powszechne: prawo wybierania ma każdy obywatel polski, mający w dniu wyborów ukończonych 18 lat — bez względu na płeć, przynależność narodową i rasową, wykształcenie, czas zamieszkiwania w obwodzie głosowania, pochodzenie społeczne, zawód i stan majątkowy.

2. Kobiety mają wszystkie prawa wyborcze na równi z mężczyznami.

3. Wojskowi mają wszystkie prawa wyborcze na równi z osobami cywilnymi.

Art. 2.

Nie mają prawa wybierania osoby umysłowo chore oraz osoby pozbawione praw publicznych i obywatelskich praw honorowych prawomocnym orzeczeniem sądu wydanym po dniu 22 lipca 1944 r., w czasie trwania pozbawienia praw.

Art. 3.

Wybrany może być każdy, komu przysługuje prawo wybierania.

Art. 4.

Wybory są równe: obywatele biorą udział w wyborach na równych zasadach; każdemu wyborcy przysługuje jeden głos.

Art. 5.

1. Wybory są bezpośrednie: wyborcy wybierają bezpośrednio członków rad narodowych wszystkich stopni.

2. Głosować można tylko osobiście.

Art. 6.

Wybory odbywają się w tajnym głosowaniu.

Art. 7.

1. Kadencja rad narodowych trwa trzy lata, licząc od dnia wyborów.

2. Po upływie kadencji rad narodowych ich prezydium działają aż do wyboru prezydiów przez nowoobrane rady narodowe.

Rozdział 2.**Zarządzenie wyborów.****Art. 8.**

Wybory zarządza Rada Państwa, nie później niż na miesiąc przed upływem kadencji rad narodowych.

Art. 9.

1. Uchwała o zarządzeniu wyborów wyznaczy datę wyborów na dzień ustawowo uznany za wolny od pracy, przypadający nie później niż w dwa miesiące po upływie kadencji rad narodowych.

2. Uchwała ta oznaczy dni, w których upływają terminy przewidziane w niniejszej ustawie (kalendarz wyborczy).

3. Uchwałę o zarządzeniu wyborów ogłasza się w Dzienniku Ustaw, najpóźniej w 60 dniu przed dniem wyborów.

Art. 10.

1. Rada Państwa wyznaczy datę pierwszych wyborów do rad narodowych.

2. Dotychczasowe rady narodowe działają aż do dnia wyborów, o którym mowa w ust. 1. Przepis art. 7 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

Rozdział 3.**Liczba członków rad narodowych.****Art. 11.**

1. Rada Narodowa w m. st. Warszawie liczy 250 członków, a w m. Łodzi — 200 członków.

2. Rada Państwa ustala liczbę członków:

1) wojewódzkich rad narodowych — w granicach od 100 do 150,

2) powiatowych rad narodowych — w granicach od 50 do 75,

3) miejskich rad narodowych w miastach stanowiących powiaty miejskie — w granicach od 75 do 150.

Art. 12.

1. Prezydya wojewódzkich rad narodowych ustalają liczbę członków miejskich rad narodowych:

1) w miastach powyżej 5.000 mieszkańców — w granicach od 30 do 50,

2) w miastach do 5.000 mieszkańców — w granicach od 16 do 30.

2. Prezydya miejskich rad narodowych ustalają liczbę członków dzielnicowych rad narodowych w granicach od 75 do 125.

Art. 13.

Prezydya powiatowych rad narodowych ustalają liczbę członków rad narodowych osiedli i gromadzkich w granicach od 9 do 27.

Art. 14.

Ustalenie liczby członków poszczególnych rad narodowych następuje z uwzględnieniem

liczebności mieszkańców, zamieszkałych na obszarze działania danej rady narodowej.

Art. 15.

Uchwały w sprawie ustalenia liczby członków poszczególnych rad narodowych ogłasza się w dziennikach urzędowych właściwych wojewódzkich rad narodowych (Rad Narodowych w m. st. Warszawie i m. Łodzi) najpóźniej w 57 dniu przed dniem wyborów.

Rozdział 4.**Okręgi wyborcze.****Art. 16.**

Członkowie rad narodowych są wybierani w okręgach wyborczych.

Art. 17.

1. Podział na okręgi wyborcze (ilość, granice i numery), liczbę radnych wybieranych w poszczególnych okręgach wyborczych oraz siedziby okręgowych komisji wyborczych ustalają:

1) Rada Państwa — dla wyborów do wojewódzkich rad narodowych (Rad Narodowych w m. st. Warszawie i m. Łodzi),

2) prezydya rad narodowych — dla wyborów rad narodowych bezpośrednio niższego stopnia.

2. Każda gromada stanowi okręg wyborczy dla wyborów do gromadzkiej rady narodowej.

3. Uchwały dotyczące podziału na okręgi wyborcze, liczby radnych wybieranych w poszczególnych okręgach wyborczych oraz siedzib okręgowych komisji wyborczych podaje się do wiadomości wyborców przez rozplakotowanie obwieszczeń, najpóźniej w 55 dniu przed dniem wyborów.

Rozdział 5.**Obwody głosowania.****Art. 18.**

Dla przeprowadzenia głosowania tworzy się obwody głosowania wspólne dla wyborów do rad narodowych wszystkich stopni.

Art. 19.

1. Obwody głosowania tworzy się według następujących zasad:

1) obwód głosowania nie może być większy od najmniejszego okręgu wyborczego, do którego należy,

2) obwód głosowania powinien z reguły obejmować 1.000 — 3.000 mieszkańców,

3) można tworzyć obwody głosowania dla grup mieszkańców powyżej 300 osób, zamieszkujących w odległości ponad 5 km od ośrodka najbliższego obwodu głosowania,

4) można tworzyć obwody głosowania w szpitalach, sanatoriach i w innych zakładach służby zdrowia oraz w zakładach pomocy społecznej i zakładach inwalidzkich, w których przebywa co najmniej 25 wyborców,

5) znajdujące się w dniu wyborów w podróży okręty i statki, na których przebywa co najmniej 25 wyborców, stanowią obwody głosowania; przynależność takich obwodów głosowania do okręgów wyborczych ustala się według macierzystego portu okrętu lub statku,

6) jednostki wojskowe tworzą dla swego składu obwody głosowania według stosunku: 50 — 3.000 wyborców na jeden obwód głosowania.

2. Każda gromada stanowi z reguły obwód głosowania.

Art. 20.

1. Ilość, granice i numery obwodów głosowania oraz siedziby obwodowych komisji wyborczych ustala:

1) w miastach stanowiących powiaty miejskie — prezydium miejskiej rady narodowej,

2) w miastach nie stanowiących powiatów miejskich i w gromadach — prezydium powiatowej rady narodowej,

3) w dzielnicach — prezydium dzielnicowej rady narodowej.

2. Uchwały dotyczące ilości, granic i numerów obwodów głosowania oraz siedzib obwodowych komisji wyborczych podaje się do wiadomości wyborców przez rozplakatowanie obwieszczeń, najpóźniej w 50 dniu przed dniem wyborów.

Rozdział 6.

Komisje wyborcze.

Art. 21.

Dla przeprowadzenia wyborów powołuje się:

1) terytorialne komisje wyborcze — wojewódzkie (m. st. Warszawy i m. Łodzi), powiatowe, miejskie i dzielnicowe,

2) okręgowe komisje wyborcze,

3) obwodowe komisje wyborcze.

Art. 22.

Do zadań terytorialnych komisji wyborczych należy:

1) nadzór na swoim terenie nad ścisłym przestrzeganiem przepisów ordynacji wyborczej,

2) rozpatrywanie skarg na działalność komisji wyborczych niższego stopnia,

3) rozpatrywanie skarg na decyzje prezydium rad narodowych wydane wskutek reklamacji w sprawie spisu wyborców (art. 39 ust. 4),

4) rozpatrywanie skarg na decyzje w sprawie nieważności zgłoszenia listy kandydatów (art. 52),

5) ustalenie i ogłoszenie wyników wyborów do rad narodowych (art. 74 i 77),

6) wydanie osobom wybranym do rad narodowych zaświadczeń o wyborze (art. 76).

Art. 23.

Do zadań okręgowej komisji wyborczej należy:

1) rejestrowanie list kandydatów (art. 44),

2) ogłoszenie danych o zarejestrowanych listach kandydatów (art. 53),

3) dostarczenie obwodowym komisjom wyborczym kart do głosowania (art. 55),

4) ustalenie wyników głosowania w okręgu (art. 71),

5) przesłanie protokołu głosowania w okręgu do właściwej terytorialnej komisji wyborczej (art. 73 ust. 1),

6) przesłanie protokołu głosowania w okręgu wraz z innymi materiałami z przeprowadzonych wyborów do odpowiedniego prezydium rady narodowej (art. 73 ust. 2).

Art. 24.

1. W każdym powiecie powołuje się okręgową komisję wyborczą dla wyborów do gromadzkich rad narodowych.

2. Do zadań okręgowej komisji wyborczej dla wyborów do gromadzkich rad narodowych należy poza czynnościami określonymi w art. 23 pkt 1 — 4 i 6 ponadto:

1) ustalenie i ogłoszenie wyników wyborów do gromadzkich rad narodowych (art. 72 ust. 2),

2) wydanie osobom wybranym do gromadzkich rad narodowych zaświadczeń o ich wyborze (art. 76 ust. 2).

Art. 25.

Do zadań obwodowej komisji wyborczej należy:

1) przeprowadzenie głosowania w obwodzie,

2) ustalenie wyników głosowania w obwodzie,

3) przesłanie protokołów głosowania okręgowym komisjom wyborczym tych okręgów, w skład których obwód wchodzi,

4) przesłanie protokołów głosowania wraz z kartami głosowania i innymi materiałami

z przeprowadzonego głosowania do odpowiedniego prezydium rady narodowej (art. 70 ust. 2).

Art. 26.

1. W skład komisji wyborczych wchodzi: przewodniczący, zastępca przewodniczącego, sekretarz i członkowie.

Liczba członków komisji wyborczych wynosi:

1) wojewódzkiej (m. st. Warszawy i m. Łodzi)	— 8 do 10
2) powiatowej, miejskiej i dzielnicowej	— 6 do 9
3) okręgowej — dla wyborów wojewódzkich rad narodowych (Rad Narodowych w m. st. Warszawie i m. Łodzi)	— 4 do 6
4) pozostałych okręgowych	— 3 do 5
5) obwodowej	— 2 do 4

2. W obwodach głosowania, obejmujących poniżej 300 wyborców, wchodzi w skład obwodowej komisji wyborczej: przewodniczący, zastępca przewodniczącego i sekretarz.

Art. 27.

1. Wojewódzkie komisje wyborcze (m. st. Warszawy i m. Łodzi) powołuje Rada Państwa.

2. Powiatowe, miejskie i dzielnicowe komisje wyborcze powołuje prezydium rady narodowej bezpośrednio wyższego stopnia.

Art. 28.

Okręgowe komisje wyborcze powołują:

- 1) prezydium wojewódzkich rad narodowych — dla wyborów wojewódzkich i powiatowych rad narodowych oraz rad narodowych miast stanowiących powiaty miejskie,
- 2) prezydium powiatowych rad narodowych — dla wyborów rad narodowych miast nie stanowiących powiatów miejskich oraz gromadzkich rad narodowych,
- 3) prezydium rad narodowych miast podzielonych na dzielnice — dla wyborów rad narodowych tych miast i ich dzielnic.

Art. 29.

Obwodowe komisje wyborcze powołują dla obwodów głosowania położonych w miastach stanowiących powiaty prezydium miejskich rad narodowych, a dla pozostałych obwodów — prezydium powiatowych rad narodowych.

Art. 30.

1. Komisje wyborcze powołuje się spośród wyborców.

2. Rada Państwa ustali szczegółowe zasady i tryb powoływania komisji wyborczych.

Art. 31.

1. Terytorialne komisje wyborcze powinny być powołane najpóźniej 55 dnia przed dniem wyborów.

2. Okręgowe komisje wyborcze powinny być powołane najpóźniej 50 dnia przed dniem wyborów.

3. Obwodowe komisje wyborcze powinny być powołane najpóźniej 45 dnia przed dniem wyborów.

Art. 32.

Rada Państwa ustali regulamin prac i wzór pieczęci komisji wyborczych oraz określi obowiązki i uprawnienia przewodniczącego komisji, jego zastępcy, sekretarza i członków.

Art. 33.

Pracownikowi, który opuścił pracę w związku z wykonywaniem czynności członka komisji wyborczej, przysługuje od pracodawcy wynagrodzenie za opuszczony czas pracy.

Art. 34.

Komisje wyborcze rozwiązuje organ, który je powołał, po zakończeniu ich działalności.

Rozdział 7.

Spisy wyborców.

Art. 35.

1. Prezydium miejskich, dzielnicowych i gromadzkich rad narodowych sporządza w trzech egzemplarzach spisy obywateli mających prawo wybierania, a zamieszkałych na terenie danej rady narodowej (spisy wyborców).

2. Dla pierwszych wyborów do rad narodowych spisy wyborców zamieszkałych w gromadach sporządza prezydium gminnych rad narodowych.

3. Dla wyborów do rad narodowych wszystkich stopni sporządza się jeden spis wyborców.

4. Sposób sporządzenia spisu wyborców w jednostkach wojskowych ustali Minister Obrony Narodowej za zgodą Prezesa Rady Ministrów.

Art. 36.

1. Spis wyborców układa się oddzielnie dla każdego obwodu głosowania. W spisie wymienia się nazwisko, imię, imię ojca, datę urodzenia i miejsce zamieszkania wyborcy. Spis

wyborców podpisuje przewodniczący i sekretarz prezydium rady narodowej.

2. Wzór spisu wyborców ustali Prezes Rady Ministrów.

Art. 37.

Spisy wyborców będą najpóźniej 38 dnia przed dniem wyborów przesłane przewodniczącym obwodowych komisji wyborczych w dwóch egzemplarzach.

Art. 38.

Przewodniczący obwodowych komisji wyborczych najpóźniej 35 dnia przed dniem wyborów wykładają spisy wyborców do publicznego wglądu w lokalach obwodowych komisji wyborczych przez 30 dni po 5 godzin dziennie, w porze dostępnej dla pracujących.

Art. 39.

1. Reklamację przeciw nieprawidłowości spisu, a w szczególności przeciw pominięciu w nim lub zamieszczeniu określonych osób, można wnieść przez obwodową komisję wyborczą do prezydium rady narodowej, które sporządziło spis wyborców, ustnie do protokołu lub pisemnie.

2. Reklamację rozpatruje prezydium rady narodowej w ciągu 3 dni od daty jej wniesienia.

3. Załatwiając reklamację, prezydium rady narodowej:

- 1) uzupełnia spis wyborców bądź
- 2) skreśla ze spisu wyborców osobę, której reklamacja dotyczy, zawiadamiając ją o tym, bądź
- 3) pozostawia reklamację bez uwzględnienia, zawiadamiając o tym reklamującego.

4. Od decyzji prezydium rady narodowej, nie uwzględniającej reklamacji lub powodującej skreślenie osoby ze spisu wyborców, mogą reklamujący i osoba skreślona ze spisu wyborców wnieść skargę odpowiednio do powiatowej, miejskiej lub dzielnicowej komisji wyborczej, która w ciągu 3 dni rozpatrzy sprawę i wyda decyzję ostateczną, zawiadamiając o niej skarżącego się.

Art. 40.

1. Wyborca, zmieniający miejsce pobytu w czasie między sporządzeniem spisu wyborców a dniem wyborów, będzie wpisany do spisu wyborców i dopuszczony do głosowania w obwodzie swego nowego miejsca pobytu. Uprawnienie to przysługuje wyborcy na podstawie „zaświadczenia o prawie głosowania“, wydanego na jego żądanie przez prezydium rady narodowej. Wydając „zaświadczenie o prawie głosowania“, prezydium rady narodowej skreśla wyborcę ze spisu wyborców z adnotacją „wyjechał“.

2. Wzór „zaświadczenia o prawie głosowania“ ustali Prezes Rady Ministrów.

Art. 41.

Obwodowa komisja wyborcza wpisze do spisu wyborców i dopuści do głosowania osoby, wchodzące w skład komisji lub pełniące straż przy komisji, jeżeli osoby te przedstawią zaświadczenie przewodniczącego komisji tego obwodu, w którym są wpisane do spisu wyborców, że nie będą w tym obwodzie głosowały. O wydaniu takiego zaświadczenia przewodniczący czyni adnotację w spisie wyborców.

Rozdział 8.

Zgłaszanie kandydatów.

Art. 42.

Prawo zgłaszania kandydatów na członków rad narodowych przysługuje organizacjom politycznym, zawodowym i spółdzielczym, Związkowi Samopomocy Chłopskiej, Związkowi Młodzieży Polskiej, jak również innym masowym organizacjom społecznym ludu pracującego. Organizacje te wykonać mogą prawo zgłaszania kandydatów samoistnie lub łącznie.

Art. 43.

Organizacje zgłaszają kandydatów zarówno z własnej inicjatywy, jak również spośród osób wysuniętych na zebraniach pracowników w zakładach pracy, na zebraniach wiejskich, na zebraniach członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych, pracowników państwowych gospodarstw rolnych i żołnierzy w jednostkach wojskowych.

Art. 44.

1. Kandydatów zgłasza się do właściwej okręgowej komisji wyborczej przez zgłoszenie listy kandydatów.

2. Zgłoszenie list kandydatów do rad narodowych wojewódzkich, powiatowych i miejskich w miastach stanowiących powiaty miejskie powinno nastąpić najpóźniej 35 dnia przed dniem wyborów, a do pozostałych rad narodowych — najpóźniej 25 dnia przed dniem wyborów.

3. Listę podpisuje właściwy organ zgłaszającej organizacji. Równocześnie ze zgłoszeniem listy należy podać pisemnie adres, na który ma być kierowana korespondencja dla organizacji zgłaszającej listę.

4. Do zgłoszenia należy dołączyć pisemne oświadczenia kandydatów, że zgadzają się kandydować w danym okręgu. Oświadczenia kandydatów mogą też być złożone odrębnie, nie później jednak niż 35 względnie 25 dnia przed dniem wyborów.

Art. 45.

Do tej samej rady narodowej można kandydować tylko w jednym okręgu i tylko z jednej listy.

Art. 46.

Liczba kandydatów na liście nie może przekraczać liczby członków rady narodowej, wybieranych w danym okręgu.

Art. 47.

W zgłoszonej liście należy podać nazwisko, imię, wiek, zawód i miejsce zamieszkania każdego kandydata. Nazwiska zgłoszonych powinny być oznaczone kolejnymi numerami, poczynając od 1, w porządku pierwszeństwa do otrzymania mandatów.

Art. 48.

1. W wyborach do wojewódzkiej (m. st. Warszawy i m. Łodzi), powiatowej, miejskiej i dzielnicowej rady narodowej zgłosić można na liście również zastępców, w liczbie nie przewyższającej $\frac{1}{3}$ liczby zgłoszonych kandydatów.

2. Postanowienia art. 42 — 45 i 47 stosuje się odpowiednio do zastępców.

Art. 49.

Zgłaszająca organizacja może w pisemnym oświadczeniu, złożonym równocześnie z listą, wskazać oznaczenie (godło) zgłoszonej listy.

Art. 50.

1. Jeżeli zgłoszenie listy nastąpiło zgodnie z przepisami niniejszej ustawy, okręgowa komisja wyborcza zarejestruje listę, sporządzając protokół przyjęcia zgłoszenia.

2. Wzór protokołu przyjęcia zgłoszenia listy ustali Rada Państwa.

Art. 51.

1. Przewodniczący okręgowej komisji wyborczej bada, czy zgłoszona lista odpowiada przepisom, a o dostrzeżonych wadach niezwłocznie zawiadamia zgłaszającą organizację.

2. Jeżeli wskazane wady nie zostaną usunięte najpóźniej drugiego dnia po upływie terminu dla zgłoszenia listy (art. 44 ust. 2), okręgowa komisja wyborcza stwierdza nieważność zgłoszenia listy w całości lub co do poszczególnych kandydatów. W razie stwierdzenia nieważności zgłoszenia tylko co do poszczególnych kandydatów listę rejestruje się w zakresie nie dotkniętym nieważnością.

Art. 52.

Decyzję okręgowej komisji wyborczej w sprawie nieważności zgłoszenia, doręcza się nie-

zwłocznie organizacji zgłaszającej listę. Organizacja ta może zaskarżyć decyzję do właściwej terytorialnej komisji wyborczej, a gdy decyzję wydała okręgowa komisja wyborcza dla wyborów do gromadzkich rad narodowych — do powiatowej komisji wyborczej.

Art. 53.

Okręgowe komisje wyborcze ogłaszają dane o listach zarejestrowanych do rad narodowych wojewódzkich, powiatowych i miejskich w miastach stanowiących powiaty miejskie najpóźniej 30 dnia, dane zaś o listach zarejestrowanych do rad niższych stopni — najpóźniej 20 dnia przed dniem wyborów.

Art. 54.

Kandydat nie może wchodzić w skład komisji wyborczych właściwych dla okręgu, w którym kandyduje.

Rozdział 9.

Karty do głosowania.

Art. 55.

Okręgowa komisja wyborcza rozsyła obwodowym komisjom wyborczym urzędowe karty do głosowania. Karty do głosowania powinny być opatrzone pieczęcią komisji wyborczej.

Art. 56.

1. Karta do głosowania wymienia nazwiska i imiona kandydatów, a następnie nazwiska i imiona ewentualnych zastępców każdej zarejestrowanej listy, w kolejności umieszczenia na tej liście. Jeżeli lista ma oznaczenie zgłoszone w myśl art. 49, umieszcza się je przed wymienieniem kandydatów tej listy.

2. Kolejność umieszczenia list na karcie do głosowania ustala się według kolejności ich zgłoszenia. Wielkość i rodzaj czcionek powinny być jednakowe dla wszystkich list.

3. Karta do głosowania zawierać powinna odpowiednią rubrykę przeznaczoną dla umieszczenia przez wyborcę znaku wskazującego, na którą z list głosuje, chyba że zarejestrowana jest tylko jedna lista.

4. Wzory kart do głosowania ustali Rada Państwa.

Art. 57.

Karta do głosowania może być zadrukowana tylko po jednej stronie.

Rozdział 10.

Głosowanie.

Art. 58.

Głosowanie odbywa się w lokalu obwodowej komisji wyborczej bez przerwy od godziny 6 do 22.

Art. 59.

1. Od chwili rozpoczęcia głosowania do chwili ustalenia jego wyników powinny być bez przerwy obecne w lokalu wyborczym co najmniej dwie osoby wchodzące w skład obwodowej komisji wyborczej.

2. W przypadku nieobecności osoby wchodzącej w skład obwodowej komisji wyborczej przewodniczący lub zastępca przewodniczącego komisji uzupełni jej skład przez powołanie osoby spośród wyborców.

Art. 60.

1. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej czuwa nad utrzymaniem porządku w czasie głosowania oraz nad zabezpieczeniem tajności głosowania i w tym celu może wydawać odpowiednie zarządzenia porządkowe.

2. Na żądanie przewodniczącego właściwe organy państwowe oddadzą do jego rozporządzenia straż.

3. Agitacja w lokalu wyborczym w czasie głosowania jest wzbroniona.

Art. 61.

1. Przed rozpoczęciem głosowania obwodowa komisja wyborcza bada, czy urna wyborcza jest próżna, czy na miejscu znajdują się spisy wyborców oraz potrzebna ilość kart do głosowania, jak również czy w lokalu komisji umieszczone są osłony zabezpieczające tajność głosowania, po czym komisja zamyka i opieczętowuje urnę wyborczą pieczęcią komisji.

2. Od chwili zapieczętowania aż do końca głosowania urny otwierać nie wolno.

Art. 62.

1. Przed oddaniem głosu wyborca okazuje komisji dowód osobisty, a w jego braku legitymację służbową, legitymację związku zawodowego lub inny dokument, stwierdzający jego tożsamość. Wyborca nie posiadający dokumentów tożsamości, uznanych przez komisję za wystarczające, może powołać się na świadectwo dwóch wiarygodnych osób, znanych komisji obwodowej.

2. Decyzja komisji w sprawie tożsamości osoby jest ostateczna. Komisja sprawdza, czy dana osoba figuruje w spisie wyborców lub

czy posiada „zaświadczenie o prawie głosowania“ albo zaświadczenie, o którym mowa w art. 41. Następnie wyborca otrzymuje od komisji urzędowe karty do głosowania do rad wszystkich stopni, do których odbywa się głosowanie w danym obwodzie.

3. „Zaświadczenie o prawie głosowania“ oraz zaświadczenie, o którym mowa w art. 41, komisja zatrzymuje w celu dołączenia do protokołu głosowania.

Art. 63.

1. Po otrzymaniu kart do głosowania wyborca udaje się do pomieszczenia za osłoną, gdzie zaznajamia się z kartami do głosowania.

2. Wyborca ma prawo skreślenia poszczególnych kandydatów i zastępców.

3. Następnie wyborca podchodzi do urny i w obecności komisji wrzuca do urny karty do głosowania, złożone w ten sposób, aby strona zadrukowana nie była widoczna.

Art. 64.

Ułomni lub niepiśmienni mogą korzystać przy głosowaniu z pomocy innych osób.

Art. 65.

1. Głosowania przerywać nie wolno. Gdyby wskutek nadzwyczajnych wydarzeń czynności wyborcze były na czas przejściowy uniemożliwione, obwodowa komisja wyborcza może przedłużyć je lub odroczyć do dnia następnego. Zarządzenie o tym powinno być natychmiast przesłane do wiadomości prezydium właściwej ze względu na siedzibę obwodowej komisji wyborczej rady narodowej oraz podane do publicznej wiadomości w sposób przyjęty w danej miejscowości.

2. W razie przerwania głosowania komisja opieczętowuje urnę i oddaje ją do przechowania przewodniczącemu. Po podjęciu głosowania komisja stwierdza protokolarnie, czy pieczęcie pozostały nienaruszone.

Rozdział 11.

Ustalenie wyników głosowania w obwodzie i okręgu.

Art. 66.

O godzinie 22 lub wcześniej, z chwilą oddania głosów przez wszystkich wyborców, przewodniczący obwodowej komisji wyborczej ogłasza zamknięcie głosowania, po czym komisja przystępuje do ustalenia wyników głosowania w obwodzie.

Art. 67.

Głos uważa się za oddany na wszystkich nie skreślonych kandydatów i zastępców.

Art. 68.

1. Nieważne są karty do głosowania:

- 1) inne aniżeli urzędowo ustalone,
- 2) nie opatrzone pieczęcią komisji wyborczej.

2. Dopisanie poszczególnych nazwisk nie wpływa na ważność karty.

Art. 69.

1. Obwodowa komisja wyborcza sporządza, osobno dla każdego okręgu wyborczego, protokół głosowania.

2. Protokół głosowania wymienia:

- 1) początek i koniec głosowania,
- 2) liczbę uprawnionych do głosowania,
- 3) liczbę wydanych kart do głosowania,
- 4) liczbę oddanych kart do głosowania,

5) liczbę oddanych kart do głosowania, które uznano za nieważne,

6) liczbę głosów ważnie oddanych na poszczególnych kandydatów i zastępców,

7) krótkie omówienie skarg i wydanych decyzji oraz innych istotnych okoliczności.

3. Protokół sporządza się w dwóch egzemplarzach, wedle wzoru ustalonego przez Radę Państwa.

4. Protokół podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład obwodowej komisji wyborczej, obecne w chwili sporządzania protokołu.

Art. 70.

1. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej przesyła niezwłocznie po jednym egzemplarzu protokołu głosowania w zapieczętowanej kopercie do właściwych okręgowych komisji wyborczych.

2. Oddane karty do głosowania (osobno ważne i nieważne) należy opieczętować pieczęcią komisji i wraz z drugimi egzemplarzami protokołów głosowania i spisem wyborców — przesłać niezwłocznie do prezydium właściwej (powiatowej, miejskiej lub dzielnicowej) rady narodowej. Prezydium rady narodowej przechowuje te materiały do czasu otrzymania dalszych zarządzeń Rady Państwa.

Art. 71.

Na podstawie protokołów, otrzymanych od obwodowych komisji wyborczych, okręgowa komisja wyborcza ustala wyniki głosowania w okręgu.

Art. 72.

1. Okręgowa komisja wyborcza sporządza w dwóch egzemplarzach protokół, obejmujący dla całego okręgu zestawienie:

- 1) liczby uprawnionych do głosowania w okręgu,
- 2) liczby wydanych w okręgu kart do głosowania,
- 3) liczby oddanych w okręgu kart do głosowania,
- 4) liczby oddanych w okręgu kart do głosowania, które uznano za nieważne,
- 5) liczby głosów ważnie oddanych na poszczególnych kandydatów i zastępców.

2. Okręgowa komisja wyborcza dla wyborów do gromadzkich rad narodowych sporządza protokół obejmujący wyniki głosowania w poszczególnych okręgach (gromadach) i ustala w nim wyniki wyborów do poszczególnych gromadzkich rad narodowych. Postanowienia art. 74 ust. 2, 78 i 79 stosuje się odpowiednio.

3. Protokół podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład okręgowej komisji wyborczej, obecne w chwili sporządzania protokołu.

4. Wzór protokołu ustali Rada Państwa.

Art. 73.

1. Przewodniczący okręgowej komisji wyborczej przesyła niezwłocznie jeden egzemplarz protokołu w zapieczętowanej kopercie do:

1) wojewódzkiej (m. st. Warszawy lub m. Łodzi) komisji wyborczej — z okręgu wyborczego dla wyborów wojewódzkiej (m. st. Warszawy lub m. Łodzi) rady narodowej,

2) powiatowej komisji wyborczej — z okręgu wyborczego dla wyborów powiatowej rady narodowej,

3) miejskiej komisji wyborczej — z okręgu wyborczego dla wyborów miejskiej rady narodowej,

4) dzielnicowej komisji wyborczej — z okręgu wyborczego dla wyborów dzielnicowej rady narodowej.

2. Drugi egzemplarz protokołu wraz z protokołami głosowania obwodowych komisji wyborczych i innymi materiałami z przeprowadzonych wyborów — należy niezwłocznie przesłać odpowiednio do prezydium wojewódzkiej (m. st. Warszawy, m. Łodzi), powiatowej, miejskiej lub dzielnicowej rady narodowej. Prezydium rady narodowej przechowuje te materiały do czasu otrzymania dalszych zarządzeń Rady Państwa.

3. Przewodniczący okręgowej komisji wyborczej dla wyborów do gromadzkich rad narodowych przesyła protokół wraz z protokołami obwodowych komisji wyborczych i innymi materiałami z przeprowadzonych wyborów — do prezydium powiatowej rady narodowej.

Rozdział 12.

Ustalenie i ogłoszenie wyników wyborów.

Art. 74.

1. Po otrzymaniu protokołów od okręgowych komisji wyborczych właściwe terytorialne komisje wyborcze ustalają wyniki wyborów według okręgów wyborczych. Wyniki wyborów do gromadzkich rad narodowych ustala okręgowa komisja wyborcza dla wyborów do gromadzkich rad narodowych.

2. Za wybranych uważa się kandydatów, na których oddano więcej niż połowę (bezwzględna większość) ważnych głosów, a w głosowaniu wzięła udział co najmniej połowa uprawnionych do głosowania.

Art. 75.

1. Jeżeli z powodu niezyskania przez poszczególnych kandydatów bezwzględnej większości ważnych głosów nie wszystkie mandaty danego okręgu zostały obsadzone, mandaty nie obsadzone przydziela się zastępcom zgłoszonym na tej liście, której kandydaci uzyskali w okręgu największą ilość głosów według kolejności umieszczenia na liście.

2. Mandat nie może być przydzielony zastępcy, na którego w okręgu oddano mniej niż połowę ważnych głosów.

Art. 76.

1. Właściwa terytorialna komisja wyborcza wydaje wybranym członkom rad narodowych zaświadczenia o wyborze.

2. Okręgowa komisja wyborcza dla wyborów do gromadzkich rad narodowych wydaje zaświadczenia o wyborze osobom wybranym do gromadzkich rad narodowych.

3. Wzór zaświadczenia ustali Rada Państwa.

Art. 77.

Właściwe komisje wyborcze (art. 74) ogłaszają wyniki wyborów do rad narodowych w dziennikach urzędowych wojewódzkich rad narodowych (Rad Narodowych w m. st. Warszawie i m. Łodzi).

Art. 78.

1. Jeżeli w głosowaniu wzięła udział mniej niż połowa uprawnionych do głosowania w okręgu, prezydium wojewódzkiej rady narodowej (Rady Narodowej w m. st. Warszawie, m. Łodzi) ogłasza w ciągu dwóch tygodni od daty pierwszych wyborów zarządzenie o przeprowadzeniu ponownych wyborów w okręgu.

2. Ponowne wybory odbywają się w trybie przewidzianym niniejszą ustawą, wedle spisów wyborców sporządzonych dla pierwszych wyborów.

Art. 79.

1. W przypadku wybrania mniej niż połowy radnych wybieranych w okręgu prezydium wojewódzkiej rady narodowej (Rady Narodowej w m. st. Warszawie, m. Łodzi) ogłasza w ciągu dwóch tygodni od daty pierwszych wyborów zarządzenie o przeprowadzeniu ponownych wyborów w okręgu.

2. Postanowienie art. 78 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

Rozdział 13.

Ważność wyborów.

Art. 80.

1. Wybory unieważnia się, jeżeli dopuszczono się przy nich przestępstw przeciw głosowaniu w sprawach publicznych lub naruszenia istotnych przepisów niniejszej ustawy, a przestępstwa te lub naruszenia przepisów mogły wywrzeć istotny wpływ na wynik wyborów.

2. Wybory unieważnia się w tym okręgu lub obwodzie, w którym powstała przyczyna nieważności.

3. O ważności wyborów rozstrzyga Rada Państwa.

Art. 81.

Unieważniając wybory Rada Państwa unieważnia mandaty pochodzące z tych wyborów i zarządza w granicach unieważnienia ponowne wybory lub podjęcie niektórych czynności wyborczych wskazując czynność, od której należy ponowić postępowanie wyborcze.

Rozdział 14.

Wygaśnięcie mandatu członka rady narodowej i obsadzenie mandatu w ciągu kadencji rady narodowej.

Art. 82.

Wygaśnięcie mandatu członka rady narodowej następuje wskutek:

- 1) śmierci,
- 2) zrzeczenia się mandatu,
- 3) utraty prawa wybieralności,
- 4) odwołania członka rady narodowej przez wyborców.

Art. 83.

Tryb odwołania członka rady narodowej przez wyborców określają odrębne ustawy.

Art. 84.

1. Wygaśnięcie mandatu członka rady narodowej stwierdza rada narodowa.

2. W razie wygaśnięcia mandatu członka wojewódzkiej, powiatowej, miejskiej lub dzielnicowej rady narodowej rada narodowa zarządza wstąpienie na jego miejsce zastępcy z danej listy, według kolejności umieszczenia na liście, jeżeli nie stracił on prawa wybieralności.

3. Postanowienie art. 75 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

Rozdział 15.**Przepisy końcowe.****Art. 85.**

Do wyborów rad narodowych osiedli stosuje się odpowiednio przepisy o wyborach rad narodowych miast do 5.000 mieszkańców z następującymi zmianami:

1) terytorialną komisją wyborczą właściwą dla wyborów do rady narodowej osiedla jest powiatowa komisja wyborcza,

2) dla pierwszych wyborów do rad narodowych osiedli spisy wyborców zamieszkałych w osiedlach sporządzają prezydya gminnych rad narodowych.

Art. 86.

1. W przypadku gdy w toku kadencji rada narodowa uzna za niezbędne wybrać do prezydium osobę, która nie jest członkiem danej rady narodowej — rada narodowa równocześnie kooptuje ją do swojego składu.

2. Liczba radnych dokooptowanych w ciągu kadencji nie może przekraczać:

1) w radzie narodowej wojewódzkiej (m. st. Warszawy, m. Łodzi) — 10 radnych,

2) w innych radach narodowych — 5 radnych.

3. Postanowienia ust. 1 i 2 nie dotyczą gromadzkich rad narodowych.

Art. 87.

Koszty związane z wyborami pokrywa się z budżetu Państwa. Pisma w sprawach wyborczych wolne są od opłat skarbowych.

Art. 88.

1. Członkowie komisji wyborczych otrzymują zwrot kosztów podróży, jeżeli mieszkają poza miejscem urzędowania komisji.

2. Wysokość kosztów podróży oraz zasady ich pokrywania i wypłaty ustali Prezes Rady Ministrów.

Art. 89.

Uprawnienia Ministra Obrony Narodowej, o których mowa w art. 35, przysługują w stosunku do wojsk wewnętrznych Ministrowi Bezpieczeństwa Publicznego.

Art. 90.

Kto w wyborach do rad narodowych dopuszcza się przestępstw przeciwko głosowaniu, podlega karom przewidzianym w kodeksie karnym.

Art. 91.

Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Przewodniczący Rady Państwa: A. Zawadzki
Sekretarz Rady Państwa: M. Rybicki

OD ADMINISTRACJI

Powołując się na pismo okólne nr 17 Ministra - Szefa Urzędu Rady Ministrów z dnia 27 sierpnia 1954 r. w sprawie prenumeraty Dziennika Ustaw i Monitora Polskiego w 1955 r. (Monitor Polski Nr A-82, poz. 956) przypomina się, iż ministerstwa i urzędy centralne powinny w terminie **do dnia 30 września br.** podać Administracji Wydawnictw Urzędu Rady Ministrów, Warszawa, Bracka 20a, wszelkie zmiany przewidziane na 1955 r. w rozdzielnikach bezpłatnej prenumeraty Dziennika Ustaw i Monitora Polskiego dla potrzeb własnych i podległych jednostek objętych budżetem centralnym i terenowym bądź zawiadomić o pozostawieniu w mocy obecnie obowiązujących rozdzielników.

Celem umożliwienia Administracji Wydawnictw Urzędu Rady Ministrów przeprowadzenia prac przygotowawczych do wysyłki w 1955 r. uprasza się o ścisłe przestrzeganie powyższego terminu.

Dla przedsiębiorstw oraz jednostek pozostających na rozrachunku gospodarczym, jak również dla innych abonentów, prenumerata Dziennika Ustaw i Monitora Polskiego płatna jest według następującego cennika:

Dziennik Ustaw

	bez załączników	z załącznikami
rocznie	45.— zł	60.— zł
półrocznie	27.— zł	36.— zł

W formie załączników opatrzonych odrębną numeracją stron drukowane są obszerniejsze akty z zakresu stosunków międzynarodowych.

Monitor Polski

rocznie	45.— zł
półrocznie	27.— zł

Monitor Polski cz. B przestał wychodzić od dnia 1 września 1954 r.

Prenumeratę zgłaszać można tylko na okres roczny (od I.I) lub na okres półroczny (od I.I i od I.VII). Rachunki za prenumeratę wystawiane nie będą.

Opłata za prenumeratę w 1955 r. powinna być uiszczona w czasie możliwie najkrótszym, nie później jednak niż na miesiąc przed okresem prenumeraty, a więc za rok 1955 i za I półrocze 1955 r. — do dnia 30 listopada br., za drugie półrocze 1955 r. — do dnia 31 maja 1955 r. Do abonentów, którzy opłacą prenumeratę po tych terminach, wysyłka pierwszych numerów zostanie dokonana z opóźnieniem.

Wpłaty za prenumeratę powinny być dokonane na konto Narodowego Banku Polskiego VIII Oddział Miejski, Warszawa Nr 1532-91-5. Na odcinku wpłaty należy podać dokładną nazwę instytucji (bez skrótów), nazwę i numer doręczającego urzędu pocztowego (jak Warszawa 10, Poznań 3 itp.), powiat, ulicę, nr domu, nr skrytki pocztowej oraz ilość zamawianych egzemplarzy Dziennika Ustaw i Monitora Polskiego.

Podawanie szczegółowych adresów umożliwi usprawnienie doręczania wydawnictw.

Celem uniknięcia zbędnej korespondencji należy zaniechać wysyłania pisemnych zamówień na prenumeratę, otrzymana wpłata będzie bowiem traktowana jako zamówienie. Należy także zaniechać nadsyłania zawiadomień o dokonaniu wpłat.

Reklamacje z powodu niedoręczenia poszczególnych numerów wnosić należy do Administracji Wydawnictw Urzędu Rady Ministrów (Warszawa ul. Bracka 20a) w terminie 10 do 15 dni po otrzymaniu następnego numeru.

Pojedyncze egzemplarze Dziennika Ustaw nabywać można w Administracji Wydawnictw Urzędu Rady Ministrów, Warszawa, Bracka 20a w punktach sprzedaży: w Warszawie: „Dom Książki”, Księgarnia Prawno-ekonomiczna, pl. 3 Krzyw 12 kiosk „Domu Książki” w gmachu sądów, al. Gen. Świerczewskiego 127 w kasach Sądów Wojewódzkich w: Białymstoku, Kielcach, Koszalinie, Łodzi, Rzeszowie, Stalinoogrodzie, Wrocławiu i Zielonej Górze oraz w kasach Sądów Powiatowych w: Bydgoszczy, Bytomiu, Cieszynie, Częstochowie, Gdańsku, Gdyni, Głowicach, Gnieźnie, Jeleniej Górze, Kaliszu, Krakowie, Lublinie, Nowym Sączu, Olsztynie, Opolu, Ostrowie Wlkp., Poznaniu, Przemysłu, Raciborzu, Radomiu, Szczecinie, Tarnowie, Toruniu i Zamościu.

Redakcja: Urząd Rady Ministrów — Biuro Prawne, Warszawa, al. Stalina 1/3.
Administracja: Administracja Wydawnictw Urzędu Rady Ministrów, Warszawa, ul. Bracka 20a.

Wydano z polecenia Prezesa Rady Ministrów w Drukarni Akcydensowej w Warszawie ul. Tamka 3